

ХРИСТО СМИРНЕНСКИ

ЗИМНИ ВЕЧЕРИ

Като черна гробница и тая вечер
пуст и мрачен е градът;
тъпо стъпките отекват надалече
и в тъмата се топят.

Глъхнат оградите, зловещо гледа всяка
с жълти стъклени очи,
оскрежената топола - призрак сякаш -
в сивата мъгла стърчи.

Странни струни са изопнатите жици,
посребрени с тънък пух,
и снегът, поръсен с бисерни искрици,
хрупка с вопъл зъл и глух.

А в мъглата - през безплътните и мрежи
мълком гаснеща от скръб,
младата луна незнаен път бележи
с тънкия си огнен сърп.
* * *

Вървя край смълчаните хижи,
в море непрогледна мъгла,
и вечната бедност и грижа
ме гледат през мътни стъкла.

В стъклата с десница незрима,
под ледния дъх на нощта,
чертала е бялата зима
неземни сребристи цветя.

Но ето къщурка позната;
в прозореца детска глава;
и грубо гърмят в тишината
пияни хрипливи слова.

Завърнал се в къщи - безхлебен,
пиян пак - бащата ругай:
и своя живот непотребен,
и своята мъка без край.

Завесата мръсна, продрана,
и едър мъглив силует
размахва ръцете в закана,
от помисли странни обзет.

Децата пищят и се молят,
а вълна, привела глава,
сред своята скръб и неволя
жена проридава едва.
* * *

Сякаш плачът и дочули са,
сякаш са ехо в снега –

звъннаха в сънната улица
песни на скрита тъга.

Трепка цигулка разплакана,
сепна тя зимния сън,
мигом след нея, нечакано,
хукнаха звън подир звън.

Пак ли са старите цигани?
Пак ли по тъмно коват?
Чукове, сръчно издигнати -
сръчно въртят се, гърмят.

Трепна в бараката сгушена
пламък разкъсан и блед;
а от стрехата опушена
спускат се змийки от лед.

Пламва стомана елмазена,
вие се, съска, пълзи -
с тежките чукове смазани,
пръска тя златни сълзи.

Синкави, жълти и алени
снопчета пламък трептят,
в огнен отблясък запалени,
черни ковачи коват.
* * *

А навън мъглата гъста тегне,
влачи своя плащ злокобно сив,
и всуе се мъчи да пробегне
остър писък на локомотив.

Мяркат се незначайни силуети,
идат странни - странни гинат пак:
електричен наниз морно свети,
през завесите от черен мрак.

И в мъглата жълтопепелява,
в нейното зловещо празненство,
броди тежко, неспокойно плава
някакво задгробно същество.
Той е - слепия старик се връща,
с него натоварено дете,
потопени в хаоса намръщен,
бавно, бавно се разтапят те.

Братя мои, бедни мои братя -
пленници на орис вечна, зла -
ледно тегне и души мъглата, -
на живота сивата мъгла.

Тежък звън като в сън надалеч прозвъни.
Полунощ ли е пак?
В уморения мрак
като копия златни пламтят светлини
и се губят по белия сняг.

Струят се без ред бледожълти петна
от прозореца в скреж,
и - разкъсващ, зловещ -
през стъклата процежда се плач на жена,
и горят и трептят свещ до свещ.

* * *

Сред стаята ковчег положен,
в ковчеза — моминско лице,
и жълти старчески ръце
у дъсченото черно ложе.

Проточено ридай старуха,
нарежда горестни слова,
в миг потреперва и едва
сподавя кашлицата суха.

Неясно по-стените голи -
пробягват сенките завчас;
пред мъничък иконостас
детенце дрипаво се моли.

В прозореца свещите бледни
целуват ледени цветя,
и, в своята кратка красота,
цветята се топят безследно...

* * *

И пак край смълчаните хижи
вървя в бледосиня мъгла
и вечната бедност и грижа
ме гледат през мътни стъкла.
Като че злорадствени песни
напяват незнани беди,
и трепнат, угаснат и блеснат
над затвора двете звезди.
А спрели за миг до фенеря,
чувалчета снели от гръб,
стоят две деца и треперят
и дреме в очите им скръб.

И сякаш потрошена слюда,
снежинки край тях се въртят;
и в някаква смътна почуда
децата с очи ги ловят.

А бликат снежинки сребристи,
прелитат, блестят кат кристал,
проронват се бели и чисти
и в локвите стават на кал.

„Работнически вестник“, 27.01.1923

ЦВЕТАРКА

Тази вечер Витоша е тъй загадъчна и нежна -
като теменужен остров в лунносребърни води,
и над смътния ѝ гребен, сякаш в болка
безнадеждна,
се разтапят в тънка пара бледи есенни звезди.

И грамаден и задъхан, скрил в гранитната си
пазва
хиляди души разбити - глъхне празничния град
и под лунно наметало с шепот странен той
разказва
повестите безутешни на вседневен маскарад.

А из улицата шумна, под гирлянди електрични,
ето малката цветарка бърза от локал в локал,
де оркестрите разливат плавни звукове
ритмични
и от тях се рони сякаш скрита мъка и печал.

С погледа смутен и влажен на прокудена
русалка
между масите пристъпия и предлага плахо тя:
златожълти хризантеми в кошничка кокетно
малка
и усмивката смирена по рубинени уста.

Върху стройното ѝ тяло, върху младостта ѝ
цветна,
като черни пипала се плъзгат погледи отворед
и в усмивки иронични блика мисъл
неприветна,
че цветята се купуват, а и тя е чуден цвет.

И оркестърът въздъхва, стихват плачуци
акорди,
гаснат, млъкват, но отново гръмват те по даден
знак,
понесат се нависоко волнокрили, смели, горди
и се спуснат бавно, плавно като мек приятен
сняг.

Но от маса къмто маса своята кошничка
показва
светлокосата девойка с поглед смътен и нерад,
а грамаден и задъхан, скрил в студената си
пазва
хиляди души разбити - дебне каменния град.

БРАТЧЕТАТА НА ГАВРОШИ

Ти целия скован от злоба си,
о шумен и разблуден град,
и твоите електрични глобуси
всуе тъй празнично блестят!

Че всяка вечер теменужена
ти виждаш бедните деца
и обидата незаслужена
по изнурените лица.

Съдбата рано ги излъгала,
живота сграбчил ги отвред
и ето ги: стоят на ъгъла,
с прихлупен до очи каскет.

Какво им даваш от разкоша си
ти - толкоз щедър към едни,
а към бездомните Гаврошовци
жесток от ранни младини?

Пред твоите витрини блескави
накуп застават често те
и колко скръб в очите трескави,
и колко мъка се чете!

Но тръгват си те пак одрипани,
с въздишки плахи на уста,
а тез витрини са обсипани
с безброй жадувани неща...
Ти целия скован от злоба си,
о шумен и разблуден град,
и твоите електрични глобуси
всуе тъй празнично блестят!

СТАРИЯТ МУЗИКАНТ

Все там до моста приведен седи,
тегли полекичка лъка,
а над главата му ревностно бди
черната старческа мъка.

Бурно край него живота кипи
в грижи и горести вечни
и пъстроцветните шумни тълпи
все тъй са зли и далечни.

Привечер. Спуска се траурен здрач,
ситен снежец завалява,
спира цигулката горестен плач -
стареца немощно става.

И прегърбен той пристъпя едва,
спира се тук-там и стене,
шепнат му злъчни, невнятни слова
зимните вихри студени.

Там - от скованата в мраз висина -
мигом през тънкия облак
хвърля му поглед печална луна,
фосфорно бледа и обла.

А зад гърба му пристъпя Смъртта,
кървава и многоръка,
и по цигулката старческа тя
тегли полекичка лъка.

ХРИСТО СМИРНЕНСКИ

ПРИКАЗКА ЗА СТЬЛБАТА

*Посветено на всички, които ще кажат:
„Това не се отнася до мене!“*

-Кой си ти? -попита го Дяволът...

-Аз съм плебей по рождение и всички дриплъовци са мои братя. О, колко е грозна земята и колко са нещастни хората!

Това говореше млад момък, с изправено чело и стиснати юмруци. Той стоеше пред стълбата - висока стълба от бял мрамор с розови жилки. Погледът му бе стрелнат в далечината, дето като мътни вълни на придошла река шумяха сивите тълпи на мизерията. Те се вълнуваха, кипваха мигом, вдигаха гора от сухи черни ръце, гръм от негодувание и яростни викове разлюляваха въздуха и ехото замираще бавно, тържествено като далечни топовни гърмежи. Тълпите растяха, идеха в облаци жълт прах, отделни силуети все по-ясно и по-ясно се изрязваха на общия сив фон. Идеше някакъв старец, приведен ниско доземи, сякаш търсеше изгубената си младост. За дрипавата му дреха се държеше босоного момиченце, и гледаше високата стълба с кротки, сини като метличина очи. Гледаше и се усмихваше. А след тях идеха все одрипели, сиви, сухи фигури и в хор пееха протегнатата, погребална песен. Някой остро свиреше с уста, друг, пъхнал ръце в джобовете, се смееше високо, дрезгаво, а в очите му гореше безумие.

-Аз съм плебей по рождение и всички дриплъовци ми са братя. О, колко грозна е земята и колко са нещастни хората! О, вие там горе, вие...

Това говореше млад момък, с изправено чело и стиснати в закана юмруци.

-Вие мразите ония горе? -попита дяволът и лукаво се приведе към момъка.

-О, аз ще отмъстя на тия принцове и князе. Жестоко ще им отмъстя зарад братята ми, зарад моите братя, които имат лица, жълти като пясък, които стенат по-зловещо от декемврийските виелици! Виж голите им кървави меса, чуй стоновете им! Аз ще отмъстя за тях! Пусни ме!

Дяволът се усмихна:

-Аз съм страж на ония горе и без подкуп няма да ги предам.

-Аз нямам злато, аз нямам нищо с което да те подкупя... Аз съм беден, дрипав юноша... Но аз съм готов да сложа главата си.

Дяволът пак се усмихна:

-О, не, аз не искам толкоз много! Дай ми ти само слуха си!

-Слуха си? С удоволствие... Нека никога нищо не чуя, нека...

-Ти пак ще чуваш! -успокои го Дяволът и му стори път. -Мини!

Момъкът се затече, наведнъж прекрачи три стъпала, но косматата ръка на Дявола го дръпна:

-Стига! Спри да чуеш как стенат там доле твоите братя!

Момъкът спря и се вслуша:

-Странно, защо те започнаха изведнъж да пеят весело и тъй безгрижно да се смеят?... -И той пак се затече.

Дяволът пак го спря:

-За да минеш още три стъпала, аз искам очите ти!

Момъкът отчаяно махна ръка.

-Но тогава аз няма да мога да виждам нито своите братя, нито тия, на които отивам да отмъстя!

Дяволът:

-Ти пак ще виждаш... Аз ще ти дам други, много по-хубави очи!

Момъкът мина още три стъпала и се вгледа надолу. Дяволът му напомни:

-Виж голите им кървави меса.

-Боже мой! Та това е тъй странно; кога успяха да се облекат толкоз хубаво! А вместо кървави рани те са обкичени с чудно алени рози!

През всеки три стъпала Дяволът взимаше своя малък откуп. Но момъкът вървеше, той даваше с готовност всичко, стига да стигне там и да отмъсти на тия тлъсти князе и принцове! Ето едно стъпало, само още едно стъпало, и той ще бъде горе! Той ще отмъсти зарад братята си!

-Аз съм плебей по рождение и всички дрипльовци...

-Млади момко, едно стъпало още! Само още едно стъпало, и ти ще отмъстиш. Но аз винаги за това стъпало вземам двоен откуп: дай ми сърцето и паметта си.

Момъкът махна ръка:

-Сърцето ли? Не! Това е много жестоко!

Дяволът се засмя гърлесто, авторитетно:

-Аз не съм толкова жесток. Аз ще ти дам в замяна златно сърце и нова памет! Ако не приемеш, ти никога няма да минеш туй стъпало, никога няма да отмъстиш за братята си -тия, които имат лица като пясък и стенат по-зловещо от декемврийските виелици.

Юношата погледна зелените иронични очи на Дявола:

-Но аз ще бъда най-нещастният. Ти ми взимаш всичко човешко.

-Напротив -най-щастливият!... Но? Съгласен ли си: само сърцето и паметта си.

Момъкът се замисли, черна сянка легна на лицето му, по сбръчканото чело се отрониха мътни капки пот, той гневно сви юмруци и процеди през зъби:

-Да бъде! Взemi ги!

...И като лятна буря, гневен и сърдит, разветрил черни коси, той мина последното стъпало. Той беше вече най-горе. И изведнъж в лицето му грейна усмивка, очите му заблестяха с тиха радост и юмруците му се отпуснаха. Той погледна пируващите князе, погледна доле, дето ревеше и проклинаше сивата дрипава тълпа. Погледна, но нито един мускул не трепна по лицето му: то бе светло, весело, доволно. Той виждаше доле празнично облечени тълпи, стоновете бяха вече химни.

-Кой си ти? -дрезгаво и лукаво го попита Дяволът.

-Аз съм принц по рождение и боговете ми са братя! О, колко красива е земята и колко са щастливи хората!